

2. Per Michael Jespersen: Tv-programmer manipulerer med os

Teksten er fra Politiken den 20. juli 2016.

Per Michael Jespersen (f. 1963), journalist og opinionsredaktør.

Tegning: Roald Als.

Der findes en lang række programmer på kommercielle tv-kanaler som TV3 og Kanal 4, der angiveligt vil åbne vores øjne for en virkelighed, vi ikke kendte. Programmerne har mange navne: 'De unge mødre', 'Luksusfælden', 'Amalies baby', 'Familien på Bryggen', 'Singleliv' og 'Mig og min mor'.

Fælles for dem er, at de tager fat i væsentlige emner i den moderne tilværelse: det at få børn, opdrage børn, luksusforbrug, kærlighedslivet, forholdet mellem generationer og meget andet.

Fint nok. Der hvor det går galt, er, når programmerne insisterer på at være autentiske. Dokumentariske. Virkelighed.

Det er de ikke. Punktum. Rammen er skæv. Forestil dig, kære læser, at du siden i morges er blevet fulgt af et hold kreative tv-folk med hipsterskæg fra en anden social virkelighed end din egen. Som følger dig i alt, hvad du laver og siger i dit eget hjem, og når du er med venner og familie og i byen med potentielle kærestes.

Vil du opføre dig, som du ellers ville gøre? Naturligvis ikke.

Du ved, at du er 'på', ja, at du i dette øjeblik bliver optaget til et program, der skal ses af mange mennesker. Præstationspres? I den grad. Virkelighed? Glem det!

Læg dertil, at produceren har en særlig interesse i, at du opfører dig på en særlig måde og formentlig ikke kan lægge skjul på, hvad han ville ønske, du ville sige og

gøre under optagelserne. Det kan du se på hans eller hendes mimik og reaktioner. Når du er kedelig, får du ingen belønning. Men når du skaber drama eller siger og gør opsigtsvækkende, kontroversielle og groteske ting, kommer smilene og sætningerne frem: Godt gået! Fedt! Nu kører det!

Efter et stykke tid ved du, hvordan du skal gøre for at tilfredsstille de søde tilrettelæggere, næste gang kameraholdet står uden for døren.

I visse situationer kan tilrettelæggeren formentlig heller ikke lade være med at instruere dig i, hvad du skal sige og gøre for at være god. Man forstår det. Hun ved, hvad der virker, og har jo lovet sin chef at levere et seerventligt program, som helst skal gøreannoncerne, der ligger rundt om programmet, glade og betalingsivrige.

Forleden hørte jeg sladderprogrammet 'Det, vi taler om'¹ på Radio24syv. Her sluttede panelet med en kvinde, som havde været med i et program af denne type. Kvinden var chokeret og gav det ene eksempel efter det andet på groteske greb og manipulationsøvelser, som tilrettelæggerne havde brugt for at give udsendelsen kant og drama.

Hun blev angiveligt bedt om at sige kontroversielle sætninger. Dele af dialogen mellem hende og værterne var en illusion, da der blev optaget med ét kamera på forskellige tidspunkter. Resultatet var ifølge kvinden ren manipulation, hvor et ja blev et nej, og hun blev angiveligt fremstillet som en helt anden karakter end den, hendes omgangskreds kender.

Hvis hendes version er rigtig – det skal siges, at tilrettelæggerne har taget til genmæle – er det rystende. Men gør det noget? Er det ikke bare underholdning?

Nej, det er et problem, når man foregiver, at man lægger virkeligheden frem i sådanne programmer. For vores holdninger og værdier og sym- og antipatier dannes nu engang med afsæt i det, vi tror, er virkeligheden. Og når vi i sådanne programmer præsenteres for uansvarlige mennesker, der lader hånt om deres overforbrug og børn, og vi i det hele taget ser en uansvarlighetskultur folde sig ud for øjnene af os, så påvirker det da. Fordi vi tror, det er virkeligheden. Det er især et problem i et samfund, hvor vi lever socialt adskilt fra hinanden og kun oplever 'de andre' via skærmen.

Der er ingen tvivl om, at disse programmer medvirker til at gøde jorden for antipati mod særlige samfundsgrupper. Ønske om opstramninger. Og krav om mere konsekvens.

Falske billeder af virkeligheden er farlige. Naturligvis skal programmerne ikke forbydes. Men vi 'tv-forbrugere' må være kritiske.

Måske skulle man – på samme måde som vi har miljø- og sundhedsmyndigheder, der giver smileys og karakterer til restauranter, burgerbarer etc. – også have en myndighed, der gav smileys til disse dokuprogrammer? Lad fagfolk interviewe hovedpersonerne og tilrettelæggere efterfølgende. Var det seriøst det, der skete? Hvor er dette virkelighedsnære program på en fup- eller fakta-skala? Det har vi seere krav på.

¹ 'Det, vi taler om': radioprogram på Radio24syv, der selv beskriver udsendelsen som "Danmarks bedste sladdermagasin der graver ugens store skandaler, overraskelser, forargelser og ikke mindst det kulørte stof grundigt igennem."